EVROPSKA
KOMISIJA

Bruselj, 24.5.2023
COM(2023) 615 final

Priporočilo

# PRIPOROČILO SVETA

## v zvezi z nacionalnim reformnim programom Litve za leto 2023 in mnenje Sveta o programu stabilnosti Litve za leto 2023

{SWD(2023) 615 final}

Priporočilo

# PRIPOROČILO SVETA

## v zvezi z nacionalnim reformnim programom Litve za leto 2023 in mnenje Sveta o programu stabilnosti Litve za leto 2023

SVET EVROPSKE UNIJE –

ob upoštevanju Pogodbe o delovanju Evropske unije ter zlasti člena 121(2) in člena 148(4) Pogodbe,

ob upoštevanju Uredbe Sveta (ES) št. 1466/97 z dne 7. julija 1997 o okrepitvi nadzora nad proračunskim stanjem ter o nadzoru in usklajevanju gospodarskih politik[1] ter zlasti člena 5(2) Uredbe,

ob upoštevanju Uredbe (EU) št. 1176/2011 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 16. novembra 2011 o preprečevanju in odpravljanju makroekonomskih neravnotežij[2] ter zlasti člena 6(1) Uredbe,

ob upoštevanju priporočila Evropske komisije,

ob upoštevanju resolucij Evropskega parlamenta,

ob upoštevanju sklepov Evropskega sveta,

ob upoštevanju mnenja Odbora za zaposlovanje,

ob upoštevanju mnenja Ekonomsko-finančnega odbora,

ob upoštevanju mnenja Odbora za socialno zaščito,

ob upoštevanju mnenja Odbora za ekonomsko politiko,

ob upoštevanju naslednjega:

(1) Uredba (EU) 2021/241 Evropskega parlamenta in Sveta[3], s katero je bil vzpostavljen mehanizem za okrevanje in odpornost, je začela veljati 19. februarja 2021. Mehanizem za okrevanje in odpornost državam članicam zagotavlja finančno podporo za izvajanje reform in naložb s pomočjo fiskalne spodbude, ki jo financira EU. V skladu s prednostnimi nalogami evropskega semestra prispeva h gospodarskemu in socialnemu okrevanju ter izvajanju trajnostnih reform in naložb, zlasti za spodbujanje zelenega in digitalnega prehoda ter krepitev odpornosti gospodarstev držav članic. Poleg tega prispeva h krepitvi javnih financ, spodbujanju rasti in ustvarjanja delovnih mest v srednje- in dolgoročnem obdobju, izboljševanju teritorialne kohezije v EU ter podpiranju nadaljnjega izvajanja evropskega stebra socialnih pravic. V skladu s členom 11(2) Uredbe (EU) 2021/241 je bil najvišji finančni prispevek na državo članico v okviru mehanizma za okrevanje in odpornost posodobljen 30. junija 2022.

(2) Komisija je 22. novembra 2022 sprejela letni pregled trajnostne rasti za leto 2023[4], ki zaznamuje začetek evropskega semestra za usklajevanje ekonomskih politik za

[1] UL L 209, 2.8.1997, str. 1.
[2] UL L 306, 23.11.2011, str. 25.
[3] Uredba (EU) 2021/241 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 12. februarja 2021 o vzpostavitvi Mehanizma za okrevanje in odpornost (UL L 57, 18.2.2021, str. 17).
[4] COM(2022) 780 final.

leto 2023. Evropski svet je 23. marca 2023 potrdil prednostne naloge iz pregleda v zvezi s štirimi razsežnostmi konkurenčne trajnostnosti. Komisija je 22. novembra 2022 na podlagi Uredbe (EU) št. 1176/2011 sprejela tudi poročilo o mehanizmu opozarjanja za leto 2023, v katerem je Litvo opredelila kot eno od držav članic, za katere meni, da so jih ali bi jih lahko prizadela neravnotežja ter bo zanje treba opraviti poglobljeni pregled. Komisija je istega dne sprejela tudi mnenje o osnutku proračunskega načrta Litve za leto 2023. Komisija je sprejela tudi priporočilo za priporočilo Sveta o ekonomski politiki euroobmočja, ki ga je Svet sprejel 16. maja 2023, ter predlog skupnega poročila o zaposlovanju za leto 2023, v katerem je analizirano izvajanje smernic za zaposlovanje in načel evropskega stebra socialnih pravic ter ki ga je Svet sprejel 13. marca 2023.

(3) Čeprav gospodarstva EU izkazujejo izredno odpornost, geopolitične razmere še naprej negativno vplivajo nanje. Ob trdni podpori, ki jo EU izkazuje Ukrajini, so ekonomske in socialne politike EU v kratkoročnem obdobju osredotočene na zmanjšanje negativnega učinka energetskih šokov na ranljiva gospodinjstva in podjetja, v srednjeročnem obdobju pa na nadaljnja prizadevanja za uresničitev zelenega in digitalnega prehoda, podpiranje trajnostne in vključujoče rasti, zaščito makroekonomske stabilnosti ter povečanje odpornosti. Močan poudarek je tudi na povečanju konkurenčnosti in produktivnosti EU.

(4) Komisija je 1. februarja 2023 izdala sporočilo z naslovom *Industrijski načrt v okviru zelenega dogovora za neto ničelno dobo*[5], da bi spodbudila konkurenčnost neto ničelne industrije EU in podprla hiter prehod na podnebno nevtralnost. Načrt dopolnjuje tekoča prizadevanja v okviru evropskega zelenega dogovora in načrta REPowerEU. Cilj načrta je vzpostaviti bolj podporno okolje za okrepitev proizvodne zmogljivosti EU za neto ničelne tehnologije in izdelke, ki so potrebni za doseganje ambicioznih podnebnih ciljev EU, ter zagotoviti dostop do ustreznih kritičnih surovin, med drugim z diverzifikacijo virov, ustreznim izkoriščanjem geoloških virov v državah članicah in čim večjim recikliranjem surovin. Temelji na štirih stebrih: predvidljivem in poenostavljenem regulativnem okolju, pospešitvi dostopa do financiranja, izboljšanju spretnosti ter odprti trgovini za odporne dobavne verige. Komisija je 16. marca 2023 objavila tudi sporočilo z naslovom *Dolgoročna konkurenčnost EU: pogled v obdobje po letu 2030*[6], ki je strukturirano na podlagi devetih dejavnikov, ki se medsebojno krepijo, ter katerega cilj je oblikovati regulativni okvir, ki bo spodbujal rast. Določa prednostne naloge politike, katerih cilj je dejavno zagotavljati strukturne izboljšave, dobro usmerjene naložbe in regulativne ukrepe za dolgoročno konkurenčnost EU in njenih držav članic. Spodaj navedena priporočila pomagajo obravnavati te prednostne naloge.

(5) Evropski semester za usklajevanje ekonomskih politik se v letu 2023 nadalje razvija v skladu z izvajanjem mehanizma za okrevanje in odpornost. Celovito izvajanje načrtov za okrevanje in odpornost ostaja bistveno za doseganje prednostnih nalog politik v okviru evropskega semestra, saj načrti obravnavajo vsa v zadnjih letih izdana zadevna specifična priporočila za države ali pomemben del teh priporočil. Specifična priporočila za države iz let 2019, 2020 in 2022 ostajajo enako relevantna tudi za načrte za okrevanje in odpornost, kot so bili dopolnjeni, posodobljeni ali spremenjeni v skladu s členi 14, 18 in 21 Uredbe (EU) 2021/241.

---

5 COM(2023) 62 final.

6 COM(2023) 168 final.

(6) Cilj uredbe o REPowerEU[7], sprejete 27. februarja 2023, je čim prej odpraviti odvisnost EU od uvoza ruskih fosilnih goriv. To bo prispevalo k energetski varnosti in diverzifikaciji oskrbe EU z energijo, hkrati pa povečalo uporabo energije iz obnovljivih virov, zmogljivosti za shranjevanje energije in energijsko učinkovitost. Uredba državam članicam omogoča, da v svoje nacionalne načrte za okrevanje in odpornost vključijo novo poglavje REPowerEU za financiranje ključnih reform in naložb, ki bodo pomagale doseči cilje načrta REPowerEU. Prispevale bodo tudi k spodbujanju konkurenčnosti neto ničelne industrije v EU, kot je opisano v industrijskem načrtu v okviru zelenega dogovora za neto ničelno dobo, ter k obravnavanju specifičnih priporočil za države v zvezi z energijo, izdanih državam članicam v letu 2022 oziroma po potrebi v letu 2023. Uredba o REPowerEU uvaja novo kategorijo nepovratne finančne podpore, ki je na voljo državam članicam za financiranje novih reform in naložb, povezanih z energijo, v okviru njihovih načrtov za okrevanje in odpornost.

(7) Komisija je 8. marca 2023 sprejela sporočilo, ki zagotavlja smernice za fiskalno politiko za leto 2024. Njegov cilj je podpreti države članice pri pripravi programov stabilnosti in konvergenčnih programov ter s tem okrepiti usklajevanje politik[8]. Komisija je v sporočilu navedla, da bo splošna odstopna klavzula Pakta za stabilnost in rast deaktivirana konec leta 2023. Pozvala je, naj se v obdobju 2023–2024 vodijo fiskalne politike, ki zagotavljajo srednjeročno vzdržnost dolga in trajnostno povečanje potencialne rasti. Države članice so bile pozvane, naj v svojih programih stabilnosti in konvergenčnih programih za leto 2023 navedejo, kako bodo njihovi fiskalni načrti zagotovili upoštevanje referenčne vrednosti primanjkljaja v višini 3 % BDP ter verodostojno in nadaljnje zmanjševanje dolga ali srednjeročno ohranjanje preudarne ravni dolga. Komisija je države članice pozvala, naj postopno odpravijo nacionalne javnofinančne ukrepe, uvedene za zaščito gospodinjstev in podjetij pred šokom zaradi cen energije ter pri tem začnejo z najmanj ciljno usmerjenimi. Poudarila je, da bi morale države članice, če bi bilo treba podporne ukrepe zaradi obnovljenih pritiskov na cene energije podaljšati, te ukrepe veliko bolj ciljno usmeriti kot v preteklosti, in sicer v ranljiva gospodinjstva in podjetja. Komisija je predlagala, da bi bila priporočila glede javnih financ kvantitativna in diferencirana ter oblikovana na podlagi neto primarnih odhodkov, kot je predlagala v sporočilu o usmeritvah za reformo okvira ekonomskega upravljanja EU[9]. Priporočila je, naj vse države članice še naprej ščitijo nacionalno financirane naložbe in zagotavljajo učinkovito uporabo sredstev iz mehanizma za okrevanje in odpornost ter drugih sredstev EU, zlasti v luči zelenega in digitalnega prehoda ter ciljev glede odpornosti. Komisija je navedla, da bo Svetu predlagala, naj spomladi 2024 na podlagi podatkov o realizaciji za leto 2023 in v skladu z obstoječimi pravnimi določbami začne postopke v zvezi s čezmernim primanjkljajem, ki temeljijo na primanjkljaju.

(8) Komisija je 26. aprila 2023 predstavila zakonodajne predloge za izvedbo celovite reforme pravil EU o ekonomskem upravljanju. Osrednji cilj teh predlogov je z reformami in naložbami okrepiti vzdržnost javnega dolga ter spodbuditi trajnostno in vključujočo rast v vseh državah članicah. Namen predlogov je državam članicam zagotoviti večji nadzor nad zasnovo njihovih srednjeročnih načrtov, hkrati pa

---

7 Uredba (EU) 2023/435 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 27. februarja 2023 o spremembi Uredbe (EU) 2021/241 glede poglavij REPowerEU v načrtih za okrevanje in odpornost ter spremembi uredb (EU) št. 1303/2013, (EU) 2021/1060 in (EU) 2021/1755 ter Direktive 2003/87/ES (UL L 63, 28.2.2023, str. 1).

8 COM(2023) 141 final.

9 COM(2022) 583 final.

vzpostaviti strožji sistem izvrševanja za zagotovitev, da države članice izpolnjujejo zaveze, ki so jih sprejele v svojih srednjeročnih fiskalno-strukturnih načrtih. Cilj je zakonodajno delo dokončati v letu 2023.

(9) Litva je 14. maja 2021 Komisiji predložila nacionalni načrt za okrevanje in odpornost v skladu s členom 18(1) Uredbe (EU) 2021/241. Komisija je v skladu s členom 19 Uredbe (EU) 2021/241 in na podlagi smernic za ocenjevanje iz Priloge V k navedeni uredbi ocenila ustreznost, uspešnost, učinkovitost in skladnost načrta za okrevanje in odpornost. Svet je 20. julija 2021 sprejel sklep o odobritvi ocene načrta za okrevanje in odpornost za Litvo[10]. Izplačilo obrokov je pogojeno s sklepom Komisije, sprejetim v skladu s členom 24(5) Uredbe (EU) 2021/241, da je Litva zadovoljivo izpolnila ustrezne mejnike in cilje, določene v Izvedbenem sklepu Sveta. Predpostavlja se, da so mejniki in cilji zadovoljivo izpolnjeni, če zadevna država članica ni razveljavila ukrepov.

(10) Litva je 27. aprila 2023 predložila nacionalni reformni program za leto 2023, 28. aprila 2023 pa program stabilnosti za leto 2023 v skladu s členom 4(1) Uredbe (ES) št. 1466/97. Programa sta bila ocenjena skupaj, da bi se upoštevala njuna medsebojna povezanost. V skladu s členom 27 Uredbe (EU) 2021/241 nacionalni reformni program za leto 2023 odraža tudi polletno poročanje Litve o napredku pri uresničevanju načrta za okrevanje in odpornost.

(11) Komisija je 24. maja 2023 objavila poročilo o državi za Litvo[11] za leto 2023. V njem je ocenila napredek Litve pri izvajanju zadevnih specifičnih priporočil za državo, ki jih je Svet sprejel med letoma 2019 in 2022, ter izvajanje načrta za okrevanje in odpornost v Litvi. Na podlagi te analize so bile v poročilu o državi opredeljene vrzeli v zvezi z izzivi, ki jih načrt za okrevanje in odpornost ne obravnava ali jih obravnava le delno, kot tudi novimi in nastajajočimi izzivi. V njem je bil ocenjen tudi napredek Litve pri izvajanju evropskega stebra socialnih pravic, pa tudi pri doseganju krovnih ciljev EU glede zaposlovanja, spretnosti in zmanjševanja revščine ter ciljev trajnostnega razvoja ZN.

(12) Komisija je za Litvo opravila poglobljeni pregled v skladu s členom 5 Uredbe (EU) št. 1176/2011 in rezultate objavila 24. maja 2023[12]. Ugotovila je, da v Litvi ne obstajajo makroekonomska neravnotežja. V zadnjem času so se zlasti povečale ranljivosti, povezane s konkurenčnostjo cen, zunanjim saldom in gibanjem cen stanovanjskih nepremičnin, vendar se zdi, da so trenutno na splošno omejene. Na gospodarstvo je močno vplival šok zaradi cen energije, saj je inflacija hitro naraščala, vendar naj bi litovska konkurenčnost počasi okrevala, saj cene energije padajo. Stanje na tekočem računu se je v letu 2022 izrazito poslabšalo zaradi višjih cen uvoza energije, vendar naj bi se letos približalo ravnotežju. V prihodnje blagi primanjkljaji na tekočem računu ne bodo ogrozili zunanje vzdržnosti zaradi trdnega stanja njenih naložb. Kljub temu lahko inflacijski pritisk in pritisk na plače, če sta stalna, poslabšata konkurenčnost Litve, zlasti ker je osnovna inflacija precej nad povprečjem euroobmočja. Cene stanovanjskih nepremičnin so se od pandemije močno zvišale, vendar ni dokazov o precenjenosti, poleg tega se cene zdaj znižujejo zaradi zviševanja obrestnih mer in trenutne gospodarske recesije. Poleg tega je zadolženost gospodinjstev nizka, bančni sektor pa je dobro kapitaliziran in zelo dobičkonosen ter

[10] Izvedbeni sklep Sveta z dne 20. julija 2021 o odobritvi ocene načrta za okrevanje in odpornost za Litvo (ST 10477/2021; ST 10477/2021 ADD 1).

[11] SWD(2023) 615 final.

[12] SWD(2023) 637 final.

beleži nizko raven nedonosnih posojil. Okvir politike je na splošno ugoden, vendar bi lahko nekatere politike pripomogle k obravnavanju tveganj zaradi ugotovljenih ranljivosti. V zvezi s tem bi bile pomembne nadaljnje proticiklične fiskalne in makrobonitetne politike, ki bi se po potrebi okrepile. Hkrati bi lahko večji poudarek na spodbujanju konkurence na domačem trgu ter politikah za povečanje kakovosti in obsega ponudbe delovne sile pomagal obvladovati pritiske na cene in stroške dela na enoto.

(13) Po podatkih, ki jih je potrdil Eurostat[13], se je primanjkljaj sektorja država v Litvi med letoma 2021 in 2022 zmanjšal z 1,2 % BDP na 0,6 %, dolg sektorja država pa se je od konca leta 2021 do konca leta 2022 zmanjšal s 43,7 % BDP na 38,4 %.

(14) Na saldo sektorja država so vplivali ukrepi fiskalne politike, sprejeti za ublažitev gospodarskih in socialnih posledic zvišanja cen energije. Leta 2022 so taki ukrepi, ki zmanjšujejo prihodke, vključevali nadomestila DDV za daljinsko ogrevanje za gospodinjstva, taki ukrepi, ki povečujejo odhodke, pa so vključevali cenovne kapice pri tarifah za električno energijo za gospodinjstva in negospodinjske odjemalce ter zemeljski plin za gospodinjstva in subvencije za podjetja, ki delujejo v sektorjih, ki so jih prizadele visoke cene energije. Komisija ocenjuje, da so neto proračunski stroški teh ukrepov v letu 2022 znašali 1,3 % BDP. Na saldo sektorja država so vplivali tudi proračunski stroški začasne zaščite za razseljene osebe iz Ukrajine, ki so v letu 2022 po ocenah znašali 0,3 % BDP. Hkrati so se ocenjeni stroški začasnih izrednih ukrepov zaradi COVID-19 med letoma 2021 in 2022 znižali z 0,6 % BDP na 0,4 %.

(15) Svet je 18. junija 2021 Litvi[14] priporočil, naj v letu 2022 ohrani spodbujevalno fiskalno naravnanost, vključno s spodbudo, ki jo zagotavlja mehanizem za okrevanje in odpornost, ter nacionalno financirane naložbe. Svet je Litvi priporočil tudi, naj obvladuje rast nacionalno financiranih tekočih odhodkov.

(16) Po ocenah Komisije je bila fiskalna naravnanost[15] v letu 2022 restriktivna in je znašala 0,9 % BDP, kar je bilo v razmerah visoke inflacije primerno. Litva je po priporočilu Sveta okrevanje še naprej podpirala z naložbami, ki se financirajo iz mehanizma za okrevanje in odpornost. Odhodki, financirani z nepovratnimi sredstvi iz mehanizma za okrevanje in odpornost ter drugimi sredstvi EU, so v letu 2022 znašali 1,1 % BDP (v letu 2021 pa 1,3 % BDP). Nacionalno financirane naložbe so imele nevtralen učinek na fiskalno naravnanost[16]. Litva je zato ohranila nacionalno financirane naložbe, kot je priporočil Svet. Hkrati je imela rast nacionalno financiranih tekočih primarnih odhodkov (brez novih ukrepov na strani prihodkov) restriktiven učinek na fiskalno naravnanost v višini 0,9 odstotne točke. Litva je torej dovolj dobro obvladovala rast nacionalno financiranih tekočih odhodkov.

---

13 Eurostat, Kazalniki eura 47/2023 z dne 21. aprila 2023.

14 Priporočilo Sveta z dne 18. junija 2021 z mnenjem Sveta o programu stabilnosti Litve za leto 2021 (UL C 304, 29.7.2021, str. 68).

15 Fiskalna naravnanost se meri kot sprememba primarnih odhodkov (brez diskrecijskih ukrepov na strani prihodkov), pri čemer se izključijo začasni izredni ukrepi, povezani s krizo zaradi COVID-19, vključijo pa se odhodki, ki se financirajo z nepovratno podporo (nepovratnimi sredstvi) v okviru mehanizma za okrevanje in odpornost ter drugimi sredstvi EU, glede na srednjeročno potencialno rast. Za več podrobnosti glej okvir 1 v fiskalnih statističnih preglednicah.

16 Druge nacionalno financirane naložbe v osnovna sredstva so imele ekspanziven učinek v višini 0,2 odstotne točke BDP.

(17) Makroekonomski scenarij, na katerem temeljijo proračunske projekcije v programu stabilnosti, je realističen. Po predvidevanjih vlade naj bi se realni BDP leta 2023 povečal za 0,5 %, leta 2024 pa za 3,0 %. Za primerjavo, v pomladanski napovedi Komisije iz leta 2023 sta predvideni enaka realna rast BDP v višini 0,5 % v letu 2023 in nižja realna rast BDP v višini 2,7 % v letu 2024, predvsem zaradi razmeroma počasnejše predvidene rasti potrošnje in naložb v letu 2024.

(18) Vlada v programu stabilnosti za leto 2023 pričakuje, da se bo delež primanjkljaja sektorja država v letu 2023 povečal na 2,2 % BDP. Povečanje v letu 2023 odraža predvsem ukrepe, ki povečujejo odhodke in so namenjeni podpori gospodinjstvom z nižjimi dohodki (kot so povečanja socialnih prejemkov in nadomestil ter pokojnin), ter ocenjene manjše prihodke od davkov in prispevkov za socialno varnost (kot delež BDP). Glede na program naj bi se dolg sektorja država kot odstotek BDP v obdobju od konca leta 2022 do konca leta 2023 zmanjšal z 38,4 % na 37,8 %. V pomladanski napovedi Komisije iz leta 2023 je za leto 2023 predviden javnofinančni primanjkljaj v višini 1,7 % BDP. To je manj od primanjkljaja, predvidenega v programu za stabilnost, predvsem zaradi večjih predvidenih prihodkov od prispevkov za socialno varnost in nekoliko manjših predvidenih javnofinančnih odhodkov za vmesno potrošnjo in naložbe. V pomladanski napovedi Komisije iz leta 2023 je predviden manjši dolg sektorja država kot odstotek BDP, in sicer 37,1 % konec leta 2023. Razlika je posledica manjšega predvidenega javnofinančnega primanjkljaja.

(19) Pričakuje se, da bodo na javnofinančni saldo v letu 2023 še naprej vplivali ukrepi, sprejeti za ublažitev gospodarskih in socialnih posledic zvišanja cen energije. Ti vključujejo ukrepe, ki so bili podaljšani od leta 2022 (zlasti cenovne kapice pri tarifah za električno energijo in zemeljski plin za gospodinjske in negospodinjske odjemalce). Glede na pomladansko napoved Komisije iz leta 2023 naj bi neto proračunski stroški podpornih ukrepov v letu 2023 znašali 0,7 % BDP[17]. Zdi se, da ukrepi v letu 2023 niso usmerjeni v najranljivejša gospodinjstva ali podjetja ter ne ohranjajo cenovnega signala za zmanjšanje povpraševanja po energiji in povečanje energijske učinkovitosti. Zato ni ciljno usmerjenih podpornih ukrepov, ki bi se upoštevali pri oceni skladnosti s priporočilom za leto 2023. Proračunski stroški začasne zaščite za razseljene osebe iz Ukrajine naj bi v primerjavi z letom 2023 ostali nespremenjeni in znašali 0,3 % BDP.

(20) Svet je 12. julija 2022 Litvi priporočil[18], naj ukrepa tako, da v letu 2023 zagotovi, da bo rast nacionalno financiranih tekočih primarnih odhodkov v skladu s skupno nevtralno naravnanostjo politike[19], ob upoštevanju nadaljnje začasne in ciljno usmerjene podpore gospodinjstvom in podjetjem, ki so najbolj ranljiva za povišanja cen energije, ter ljudem, ki bežijo iz Ukrajine. Litva bi morala biti pripravljena prilagoditi trenutno porabo spreminjajočim se razmeram. Litvi je bilo priporočeno tudi, naj razširi javne naložbe za zeleni in digitalni prehod ter energetsko varnost, pri čemer naj upošteva pobudo REPowerEU, med drugim z uporabo mehanizma za okrevanje in odpornost ter drugih sredstev Unije.

(21) Glede na pomladansko napoved Komisije iz leta 2023 naj bi bila v letu 2023 fiskalna naravnanost v razmerah visoke inflacije ekspanzivna (–0,8 % BDP). V letu 2022 je

---

17 Ta podatek izraža raven letnih proračunskih stroškov teh ukrepov, vključno s tekočimi prihodki in odhodki, po potrebi pa tudi ukrepov v zvezi z naložbami v osnovna sredstva.

18 Priporočilo Sveta z dne 12. julija 2022 v zvezi z nacionalnim reformnim programom Litve za leto 2022 in mnenje Sveta o programu stabilnosti Litve za leto 2022 (UL C 334, 1.9.2022, str. 120).

19 Glede na pomladansko napoved Komisije iz leta 2023 je srednjeročna (10-letna povprečna) potencialna rast BDP Litve, ki se uporablja za merjenje fiskalne naravnanosti, ocenjena na 14,0 % v nominalnem smislu.

bila fiskalna naravnanost restriktivna (+0,9 % BDP). Rast nacionalno financiranih tekočih primarnih odhodkov (brez diskrecijskih ukrepov na strani prihodkov) v letu 2023 naj bi imela restriktiven učinek na fiskalno naravnanost v višini 0,4 % BDP. Skratka, predvidena rast nacionalno financiranih tekočih primarnih odhodkov je v skladu s priporočilom Sveta. Odhodki, financirani z nepovratnimi sredstvi iz mehanizma za okrevanje in odpornost ter drugimi sredstvi EU, naj bi v letu 2023 znašali 2,0 % BDP, nacionalno financirane naložbe pa naj bi imele ekspanziven učinek na fiskalno naravnanost v višini 0,1 odstotne točke[20]. Zato Litva načrtuje financiranje dodatnih naložb prek mehanizma za okrevanje in odpornost ter z drugimi sredstvi EU, poleg tega naj bi ohranila nacionalno financirane naložbe. Načrtuje financiranje javnih naložb za zeleni in digitalni prehod ter energetsko varnost, kot so naložbe v razvoj lokalnih obnovljivih virov energije in vzpostavitev infrastrukture za shranjevanje električne energije, kar bo olajšalo prizadevanja Litve za odklop iz električnega omrežja, ki je sinhroniziran z ruskim in beloruskim sistemom. Ti naložbeni projekti se delno financirajo iz mehanizma za okrevanje in odpornost ter drugih sredstev EU.

(22) Glede na program stabilnosti naj bi se primanjkljaj sektorja država v letu 2024 zmanjšal na 1,7 % BDP. Zmanjšanje v letu 2024 je predvsem posledica postopne odprave ukrepov, sprejetih za ublažitev gospodarskih in socialnih posledic zvišanja cen energije. Glede na program naj bi se dolg sektorja država kot odstotek BDP konec leta 2024 zmanjšal na 37,7 %. Na podlagi ukrepov politike, znanih na presečni datum napovedi, je v pomladanski napovedi Komisije iz leta 2023 v letu 2024 predviden javnofinančni primanjkljaj v višini 1,4 % BDP. To je manj od deleža primanjkljaja, predvidenega v programu, predvsem zaradi manjših javnofinančnih odhodkov za vmesno potrošnjo in močnejšega nominalnega BDP. Glede na pomladansko napoved Komisije iz leta 2023 naj bi dolg sektorja država kot odstotek BDP konec leta 2024 znašal 36,6 %.

(23) V programu stabilnosti je v letu 2024 predvidena postopna odprava večine energetskih podpornih ukrepov. Tudi Komisija predvideva postopno odpravo skoraj vseh energetskih podpornih ukrepov (neto stroški v višini 0,1 % BDP v letu 2024). Te ocene so odvisne od predpostavke, da se cene energije ne bodo ponovno zvišale.

(24) Glede na program namerava Litva v letu 2023 izpolniti srednjeročni proračunski cilj, tj. strukturni proračunski saldo, v višini 1,0 % BDP[21] in ga ohraniti v celotnem preostalem programskem obdobju. Glede na pomladansko napoved Komisije iz leta 2023 naj bi strukturni saldo v letu 2023 znašal –0,6 % BDP, v letu 2024 pa –0,3 % BDP, kar je nad srednjeročnim proračunskim ciljem. Preudarna fiskalna politika v letu 2024 bo prispevala tudi k znižanju osnovne inflacije, ki je precej nad povprečjem euroobmočja in bi lahko, če bo stalna, privedla do zmanjšanja konkurenčnosti.

(25) Ob predpostavki nespremenjenih politik je v pomladanski napovedi Komisije iz leta 2023 predvideno, da se bodo neto nacionalno financirani primarni odhodki v letu 2024 povečali za 2,7 %.

(26) Glede na program naj bi se javne naložbe zmanjšale s 4,0 % BDP v letu 2023 na 3,9 % BDP v letu 2024. Manjše naložbe odražajo manjše nacionalno financirane naložbe in naložbe, ki jih financira EU.

---

[20] Druge nacionalno financirane naložbe v osnovna sredstva naj bi imele ekspanziven učinek v višini 0,2 odstotne točke BDP.

[21] Strukturni saldo (ciklično prilagojeni saldo brez enkratnih in začasnih ukrepov), ki ga je Komisija ponovno izračunala z uporabo skupno dogovorjene metodologije, kaže na strukturni primanjkljaj v višini 0,6 % BDP v letu 2023 in 0,2 % v letu 2024.

(27) V programu stabilnosti je opisana srednjeročna fiskalna usmeritev do leta 2026. Glede na program naj bi se primanjkljaj sektorja država v letu 2025 postopoma zmanjšal na 1,4 % BDP, do leta 2026 pa na 0,9 %. Primanjkljaj sektorja država naj bi torej v programskem obdobju ostal pod 3 % BDP. Glede na program naj bi se dolg sektorja država kot odstotek BDP med koncem leta 2024 in koncem leta 2026 povečal s 37,7 % na 38,6 %.

(28) Davčni prihodki Litve kot delež BDP so precej pod povprečjem EU, zato so razpoložljiva sredstva za javne odhodke za zdravstveno varstvo, socialno zaščito in splošne javne storitve omejena. Vrzel pri pobiranju DDV (razlika med pričakovanimi prihodki iz DDV in pobranim zneskom) je še vedno med največjimi v EU, čeprav predhodne ocene kažejo, da se je v letu 2021 morda znatno zmanjšala. Leta 2021 so prihodki od davkov na nepremičnine, ki spadajo med davke, ki najmanj škodujejo rasti, znašali le 0,3 % BDP, kar je približno sedemkrat manj od povprečja EU. Davki od dohodkov pravnih oseb (kot delež BDP), ki jih je pobrala Litva, znašajo polovico povprečja EU, poleg tega njeni davki na promet spadajo med najnižje v EU in je ena od redkih držav članic, ki nimajo letnega davka na vozila. Javnofinančni odhodki za socialno zaščito so se v obdobju 2015–2021 povečali, vendar so še vedno precej pod povprečjem EU. To se kaže v razmeroma nizkih ravneh in omejenem kritju socialnih prejemkov in nadomestil, pri čemer so starostne pokojnine glede na dohodke iz zaposlitve med najnižjimi v EU. Odhodki za splošne javne storitve so še posebno majhni, saj te storitve prejemajo skoraj polovico financiranja (kot odstotek BDP), kot znaša povprečje v EU. Nezadostna finančna sredstva za zdravstveno varstvo povzročajo dolge čakalne dobe in visoke ravni neizpolnjenih potreb po zdravstveni oskrbi, visoke samoplačniške stroške za paciente in nezmožnost zagotavljanja konkurenčnih plač zdravstvenim delavcem. Litva je v obdobju 2021–2023 uvedla več pomembnejših trajnih ukrepov v zvezi z odhodki (kot so povečanja plač v javnem sektorju, pokojnin ter drugih socialnih prejemkov in nadomestil), ki niso izravnani z ustreznimi ukrepi financiranja, to pa bi lahko ogrozilo dolgoročno vzdržnost litovskih javnih financ.

(29) V skladu s členom 19(3), točka (b), Uredbe (EU) 2021/241 in merilom 2.2 iz Priloge V k Uredbi načrt za okrevanje in odpornost vključuje obsežen nabor reform in naložb, ki se vzajemno krepijo in ki jih je treba izvesti do leta 2026. Litovski načrt za okrevanje in odpornost se dobro izvaja. Litva je 30. novembra 2022 predložila prvi zahtevek za plačilo, pri čemer je Komisija sprejela pozitivno oceno za 31 od 33 mejnikov, ki zajemajo šest od sedmih komponent načrta, dva mejnika v zvezi z davčnimi reformami pa sta bila ocenjena kot nezadostno izpolnjena. Komisija je zato sprožila postopek začasne ustavitve plačil, ki Litvi daje dodaten čas za izpolnitev teh mejnikov, hkrati pa je v povezavi z mejniki, ki so bili zadovoljivo izpolnjeni, prejela delno plačilo v višini 542,3 milijona EUR (brez predhodnega financiranja). Litva namerava zaradi objektivnih okoliščin, povezanih s povišanjem cen energije in gradbenih materialov, ter omejitev dobavne verige zaradi ruske agresije proti Ukrajini predložiti spremembe načrta in poglavja REPowerEU za pospešitev razogljičenja gospodarstva in zmanjšanje odvisnosti od fosilnih goriv. V skladu s členom 14(6) Uredbe (EU) 2021/241 je Litva 30. marca 2023 izrazila namero, da bo v okviru mehanizma za okrevanje in odpornost zaprosila za 1 800 000 000 EUR dodatne podpore v obliki posojila. Hitra vključitev novega poglavja REPowerEU v načrt za okrevanje in odpornost bo omogočila financiranje dodatnih reform in naložb v podporo strateškim ciljem Litve na področju energije in zelenega prehoda. Sistematično in učinkovito vključevanje lokalnih in regionalnih organov, socialnih partnerjev in drugih ustreznih deležnikov ostaja pomembno za uspešno izvajanje

načrta za okrevanje in odpornost ter drugih ekonomskih politik in politik zaposlovanja, ki presegajo načrt, da se zagotovi široko prevzemanje odgovornosti za celoten program politik.

(30) Komisija je leta 2022 odobrila vse programske dokumente kohezijske politike Litve. Nadaljevanje hitrega izvajanja programov kohezijske politike ob dopolnjevanju in v sinergiji z načrtom za okrevanje in odpornost, vključno s poglavjem REPowerEU, je ključnega pomena za dosego zelenega in digitalnega prehoda, povečanje gospodarske in socialne odpornosti ter zagotovitev uravnoteženega teritorialnega razvoja v Litvi.

(31) Poleg gospodarskih in socialnih izzivov, obravnavanih v načrtu za okrevanje in odpornost, Litva rešuje še več dodatnih izzivov, povezanih z zdravstvenim sistemom, socialnimi storitvami in socialnimi stanovanji, energijo ter zelenim prehodom.

(32) Rezultati na področju zdravja v Litvi kažejo eno od najnižjih pričakovanih življenjskih dob v EU. Stopnje umrljivosti zaradi stanj, ki jih je mogoče preprečiti in zdraviti, so v Litvi v primerjavi s povprečjem EU še vedno visoke. Za Litvo sta značilni visoka raven sprejemov v bolnišnico, ki bi se jim bilo mogoče izogniti, in najvišja stopnja umrljivosti zaradi samomorov v EU. To kaže, da je treba izboljšati učinkovitost zdravstvenega varstva in povečati število preventivnih ukrepov v litovskem pristopu k zdravstvenemu varstvu. Izzivi v zdravstvenem sektorju so še večji zaradi pomanjkanja zdravstvenih delavcev, neskladja v njihovih spretnostih ter neenakomerne porazdelitve teh delavcev, vse to pa omejuje dostop do primarnega zdravstvenega varstva in njegovo zagotavljanje. Litovski načrt za okrevanje in odpornost vključuje pomembne ukrepe, kot so reforma za spremembo bolnišnične mreže in služb za nujno medicinsko pomoč ter naložbe v posodobitev zdravstvenih ustanov in izgradnjo infrastrukture centrov za grozde nalezljivih bolezni. Ti ukrepi, ko bodo uvedeni, naj bi pomagali pri obravnavanju nekaterih ključnih izzivov. Vendar so poleg ukrepov iz načrta za okrevanje in odpornost potrebna dodatna prizadevanja za nadaljnjo krepitev primarnega zdravstvenega varstva in razširitev preventivnega zdravstvenega varstva, med drugim za okrepitev odpornosti zdravstvenega sistema.

(33) Načrtovanje in zagotavljanje socialnih storitev sta ovirana, ker občinam ne uspe zadostno vključiti nevladnih organizacij, pa tudi zaradi neučinkovitega vključevanja socialne pomoči in poklicnega usposabljanja v aktivne politike trga dela, zlasti kar zadeva brezposelne. Litva je dosegla določen napredek, saj je v nekaterih občinah dokončala pilotne projekte v zvezi z zagotavljanjem integriranih storitev za brezposelne, prav tako je bilo vsem občinam izdano priporočilo, naj metodologijo teh projektov od leta 2023 uporabljajo za svoje programe spodbujanja zaposlovanja. Čeprav je to korak v pravo smer, njegovi učinki še niso vidni in so potrebna nadaljnja prizadevanja. Načrt za okrevanje in odpornost vključuje pomembne ukrepe, kot sta reforma sheme minimalnega dohodka in sistema davčnih ugodnosti ter povečanje kritja iz zavarovanja za primer brezposelnosti. Ti ukrepi, ko bodo uvedeni, naj bi pomagali pri obravnavanju nekaterih ključnih izzivov na področju socialne zaščite. Vendar so poleg ukrepov iz načrta potrebna nadaljnja prizadevanja za izboljšanje načrtovanja in zagotavljanja socialnih storitev.

(34) Dostop do socialnih stanovanj je v Litvi omejen. Konec leta 2022 je na socialna stanovanja čakalo približno 9 700 družin (skoraj 19 000 oseb), pri čemer povprečna čakalna doba znaša 5,85 leta. Splošna kakovost socialnih stanovanj ostaja nizka. Čeprav je Litva sprejela nekatere reformne ukrepe v zvezi s socialnimi stanovanji, vključno z uvedbo pravice do prednostne obravnave enostarševskih družin, povečanjem omejitev dohodka in premoženja pri ocenjevanju upravičenosti ter

vključitvijo posebnih določb v primeru nacionalnih izrednih razmer ali karantene, splošne strategije o tem, kako rešiti to kronično pomanjkanje socialnih stanovanj in povečati njihovo kakovost, še ni.

(35) Po ruski invaziji na Ukrajino je Litva uspešno opustila uvoz plina, nafte, električne energije in premoga iz Rusije, saj se je preusmerila v uvoz energije prek terminala za utekočinjen zemeljski plin (UZP) v kraju Klaipėda, naftnega terminala v kraju Būtingė, nove plinske medsebojne povezave s Poljsko, izboljšane medsebojne povezave z Latvijo ter obstoječih elektroenergetskih medsebojnih povezav s Poljsko, Latvijo in Švedsko. Poraba zemeljskega plina v Litvi se je v obdobju od avgusta 2022 do marca 2023 zmanjšala za 41 % v primerjavi s povprečno porabo plina v enakem obdobju v predhodnih petih letih, tako da je bil presežen cilj 15-odstotnega zmanjšanja, predvsem zaradi manjšega povpraševanja po plinu v litovski kemični industriji, kar je posledica hitro naraščajočih cen energije. Litva bi si lahko še naprej prizadevala za začasno zmanjšanje povpraševanja po plinu do 31. marca 2024[22]. Kljub temu je pri oskrbi z energijo še vedno močno odvisna od uvoza. Uvozi za približno dve tretjini svojih bruto potreb po električni energiji ter skoraj vso nafto in plin. Poleg tega nafta in plin predstavljata tri četrtine mešanice virov energije te države.

(36) Veliko povpraševanje po energiji je posledica velikega in starega voznega parka s premalo izkoriščenim javnim prevozom in železnico ter obsežnega fonda energijsko neučinkovitih stavb in energetsko zelo intenzivnih industrij. Pred energetsko krizo je industrija predstavljala 58 % celotne porabe plina v Litvi. Odvisnost Litve od uvoza energije bi se zmanjšala z dodatnimi prizadevanji za zmanjšanje energetske intenzivnosti v teh sektorjih s spodbujanjem industrijske preobrazbe, vključno z inovativnimi proizvodnimi postopki, in nadaljnjim spodbujanjem uporabe obnovljivih virov energije. Spodbude za izbiro vozil, ki manj onesnažujejo okolje, so v Litvi še vedno šibke, sistem javnega prevoza pa je razdrobljen in neusklajen. Zato spodbujanje uporabe prevoznih sredstev, ki manj onesnažujejo okolje, ostaja prednostna naloga. Hkrati so stopnje prenove večstanovanjskih stavb še vedno prenizke, da bi v sektorju do leta 2050 dosegli cilje podnebne nevtralnosti. To kaže, da je treba izboljšati postopke prenove in spodbude zanjo ter podpreti zmogljivosti zasebnega sektorja za vodenje projektov prenove. Litva ostaja med državami v EU z najslabšimi rezultati v smislu energetske revščine, kar se lahko še dodatno poslabša, če se bodo cene energije ponovno trajno zvišale in bo prenova še naprej počasna.

(37) Litovsko elektroenergetsko omrežje je tako kot omrežje drugih baltskih držav članic še vedno izpostavljeno, saj je sinhronizirano z omrežjem električne energije BRELL. Regionalna sinhronizacija omrežja električne energije s preostalo EU napreduje, vendar še vedno ni dokončana (dokončana naj bi bila do leta 2025). V ta namen je potrebno sodelovanje z Latvijo in Estonijo. Litva povečuje domačo proizvodnjo energije; sprejela je ukrepe za racionalizacijo postopkov za izdajo dovoljenj in spodbujanje proizvodnje električne energije iz obnovljivih virov, kar je med letoma 2020 in 2021 privedlo do velikega povečanja zmogljivosti za proizvodnjo sončne in vetrne energije. Vendar je za zmanjšanje emisij toplogrednih plinov ter povečanje ciljev glede energije iz obnovljivih virov in energijske učinkovitosti potrebno nadaljnje povečanje ambicij, da bi se Litva uskladila s cilji svežnja „Pripravljeni na 55“.

(38) Pomanjkanje delovne sile in spretnosti v sektorjih in poklicih, ki so ključni za zeleni prehod, vključno s proizvodnjo, uvajanjem in vzdrževanjem neto ničelnih tehnologij,

[22] Uredba Sveta (EU) 2022/1369 in Uredba Sveta (EU) 2023/706.

ustvarja ozka grla pri prehodu na neto ničelno gospodarstvo. Visokokakovostni sistemi izobraževanja in usposabljanja, ki se odzivajo na spreminjajoče se potrebe trga dela, ter ciljno usmerjeni ukrepi izpopolnjevanja in preusposabljanja so ključni za zmanjšanje pomanjkanja spretnosti ter spodbujanje vključevanja in prerazporejanja delovne sile. Da bi se sprostila neizkoriščena ponudba delovne sile, morajo biti ti ukrepi dostopni, zlasti za posameznike ter v sektorjih in regijah, ki jih bo zeleni prehod najbolj prizadel. Od leta 2015 se je stopnja prostih delovnih mest povečala v večini ključnih sektorjev, kot sta gradbeništvo (z 0,8 % na 1,5 % leta 2021) in proizvodnja (z 1,4 % na 1,8 % leta 2021). Vendar je bila ta stopnja v letu 2021 še vedno pod povprečjem EU, ki znaša 3,6 % oziroma 1,9 %. V zadnjih letih se je v Litvi poročalo o pomanjkanju delovne sile za 28 poklicev, za katere so potrebne posebne spretnosti in znanja za zeleni prehod. Natančneje, o pomanjkanju delovne sile se je v letu 2022 poročalo kot o dejavniku, ki omejuje proizvodnjo v industriji in gradbeništvu.

(39) Svet je ob upoštevanju ocene Komisije preučil program stabilnosti za leto 2023, njegovo mnenje[23] pa je izraženo v priporočilu 1 spodaj.

(40) Zaradi tesne medsebojne povezanosti gospodarstev držav članic euroobmočja in njihovega skupnega prispevka k delovanju ekonomske in monetarne unije je Svet priporočil, naj države članice euroobmočja sprejmejo ukrepe, tudi prek svojih načrtov za okrevanje in odpornost, da (i) v letu 2023 ohranijo vzdržnost dolga in se vzdržijo širše osnovane podpore agregatnemu povpraševanju, bolj ciljno usmerijo fiskalne ukrepe, sprejete za ublažitev učinka visokih cen energentov ter razmislijo o ustreznih načinih za postopno odpravo podpore, ko se bodo pritiski na cene energije zmanjšali; (ii) ohranijo visoko raven javnih naložb in spodbujajo zasebne naložbe za podporo zelenemu in digitalnemu prehodu; (iii) podpirajo razvoj plač, ki blaži izgubo kupne moči, hkrati pa omejuje sekundarne učinke na inflacijo, nadalje izboljšajo aktivne politike trga dela in obravnavajo pomanjkanje spretnosti; (iv) izboljšajo poslovno okolje in zagotovijo, da bo energetska podpora podjetjem stroškovno učinkovita, začasna in usmerjena na podjetja, ki so sposobna preživeti, ter da ohranja spodbude za zeleni prehod, ter (v) ohranijo makrofinančno stabilnost in spremljajo tveganja, pri tem pa nadaljujejo delo za dokončanje bančne unije. Kar zadeva Litvo, priporočila 1, 2, 3 in 4 prispevajo k izvajanju prvega, drugega in tretjega priporočila za euroobmočje –

PRIPOROČA, da Litva v letih 2023 in 2024 ukrepa tako, da:

1. odpravi veljavne energetske podporne ukrepe do konca leta 2023; če bi bili zaradi ponovnih zvišanj cen energije potrebni podporni ukrepi, zagotovi, da bodo ti ukrepi namenjeni zaščiti ranljivih gospodinjstev in podjetij, da bodo fiskalno vzdržni in da bodo ohranili spodbude za varčevanje z energijo;

   ob ohranjanju trdnega fiskalnega položaja v letu 2024 ohrani nacionalno financirane javne naložbe in zagotovi učinkovito črpanje nepovratnih sredstev iz mehanizma za okrevanje in odpornost ter drugih sredstev EU, zlasti za spodbujanje zelenega in digitalnega prehoda; v obdobju po letu 2024 še naprej izvaja naložbe in reforme, ki spodbujajo večjo trajnostno rast, ter ohranja preudaren srednjeročni fiskalni položaj;

   okrepi ustreznost zdravstvenega varstva in socialne zaščite ter izboljša splošne javne storitve;

2. nadaljuje dosledno izvajanje načrta za okrevanje in odpornost ter hitro dokonča poglavje REPowerEU za hiter začetek njegovega izvajanja; nadaljuje hitro izvajanje

[23] V skladu s členom 5(2) in členom 9(2) Uredbe Sveta (ES) št. 1466/97.

programov kohezijske politike ob tesnem dopolnjevanju in v sinergiji z načrtom za okrevanje in odpornost;

3. okrepi primarno zdravstveno varstvo in razširi preventivno zdravstveno varstvo, med drugim za povečanje odpornosti zdravstvenega sistema; izboljša načrtovanje in zagotavljanje socialnih storitev; izboljša dostop do socialnih stanovanj in njihovo kakovost;

4. dodatno zmanjša odvisnost od fosilnih goriv in uvožene energije s pospešitvijo uvajanja obnovljivih virov energije, zlasti z zagotavljanjem zadostne zmogljivosti omrežja in dostopa do njega, zagotavljanjem preobrazbe in razogljičenja industrijske proizvodnje, povečanjem uporabe javnega in trajnostnega prevoza ter povečanjem energijske učinkovitosti stavb, med drugim za zmanjšanje energetske revščine; zagotovi zadostno zmogljivost elektroenergetskih medsebojnih povezav za povečanje zanesljivosti oskrbe in nadaljuje pravočasno sinhronizacijo z omrežjem električne energije EU; okrepi prizadevanja politik, namenjenih zagotavljanju in pridobivanju spretnosti, potrebnih za zeleni prehod.

V Bruslju,

*Za Svet*
*predsednik*